

Vývoj léčiva

FarmChem 06

Podávání léčiv a lékové formy

Způsoby podání

Farmaceutické pomocné látky

Typy léčivých přípravků

Výroba léčivých přípravků

Vývoj léčivých přípravků

Správná výrobní praxe

Klasifikace léčiv

Léčiva mohou být podávána různým způsobem

Způsobem podání a zpracováním léčivé látky do léčivého přípravku je ovlivňována biologická dostupnost látky, terapeutický účinek a doba jeho trvání

Způsoby podání léčiv

Určeny vlastnostmi léčivé látky:

fyzikálními

chemickými

farmakodynamickými

farmakokinetickými

Jsou ovlivňovány:

charakterem onemocnění

zájmy pacienta

Požadavky na ideální léčivý přípravek (ideální lékovou formu):

- **Jednoduché podání minimálně zatěžující pacienta**
- **Dodání potřebné dávky k cílovému orgánu, aniž by se projevíly vedlejší účinky na jiné orgány**
- **Maximální biologická dostupnost léčivé látky**
- **Dávka a rychlost uvolňování umožňují udržovat terapeutickou koncentraci léčiva po potřebnou dobu**
- **Rychlost uvolňování, absorpce a eliminace minimálně závislé na fyziologických proměnných**
- **Vysoká stabilita**
- **Jednoduchá příprava**
- **Vysoká kvalita, vyloučená možnost kontaminace**

Léčivé přípravky

Druhy přípravků podle způsobů podání parenterální

injekční

- bolus

intravenózní, intraarteriální

subkutánní

intramuskulární

intraperitoneální, intratekální, intratumorózní atd.

- infuze

topické

- aplikované na kůži (masti, pasty, krémy, gely, lotia, léčivé náplasti, ...)

- aplikované na sliznice (kapky do očí, uší, nosu; rektální a vaginální čípky)

- aerosoly

- implantáty

perorální - orální

- tobolky (kapsle)

- tablety (absorpce z ústní dutiny, ze zažívacího traktu)

- kapky, suspenze, roztoky, extrakty, nálevy; žvýkačky ...

Farmaceutická technologie (galenika)

- zabývá se vývojem a výrobou léčivých přípravků
- studuje léčivé přípravky jako disperzní systémy léčivé látky a pomocných látek

Léčivé přípravky

(lékové formy, farmaceutické kompozice)

obsahují:

léčivou látku

pomocné látky (excipienty)

nemají obsahovat:

technické pomocné látky

(rozpouštědla apod. používané při výrobě)

Farmaceutické pomocné látky (excipienty)

- samy nemají biologické účinky
- umožňují a usnadňují zpracování léčivé látky do léčivého přípravku
- musí být kompatibilní s léčivou látkou
- musí být kvalitní a bezpečné (musí vyhovovat lékopisným specifikacím)
- mohou zlepšovat stabilitu
- mohou modifikovat biologickou dostupnost, uvolňování léčiva a dobu účinku
- mohou korigovat nežádoucí smyslové vjemy

Druhy pomocných látek

1. Konstitutivní (vehikula)

určují charakter léčivého přípravku

kapalné složky roztoků (injekce, kapky), suspenzí a emulzí (tekuté emulze, masti, krémy, pasty, gely)

(voda, oleje, alkoholy...)

polotuhé (tuky s nízkým bodem tání - čípky)

pevné složky (zásypy)

2. Stabilizující

chemická, mikrobiologická a fyzikální stabilizace přípravku

pufry, antioxidanty, chelatující látky

konzervující látky

povrchově aktivní látky

látky zvyšující viskozitu

Druhy pomocných látek - pokračování

3. Látky ovlivňující biologickou dostupnost v perorálních a topických přípravcích

pevné lékové formy (tablety a kapsle):

plniva (filler), pojiva (binder)

rozvolňovadla (disintegrant)

antiadhesivní a kluzné látky (lubricant, glidant)

absorbenty a fixační látky

potahové látky

topické lékové formy

akcelerátory penetrace

4. Látky upravující smyslové vjemy

vzhled - farmaceutická barviva, potahové látky

chuť a pach - chuťová a pachová korigencia

pocity bolesti - látky upravující osmotický tlak (u injekcí a očních kapek)

Výroba léčivých přípravků

Parenterální přípravky

injekce

koncentráty pro infuze

Nejvyšší požadavky na bezpečnost a kvalitu
sterilní a prosté pyrogenních látek
prosté pevných částic

Vysoké nároky na výrobu - aseptičnost prostředí

Sterilizace

teplem - suché teplo, mokré teplo

zářením - UV, γ

chemickými látkami - peroxid vodíku, ethylenoxid

mikrofiltrací - filtry 0,2 μm (bakterie), 0,07-0,12 0,2 μm (viry)

Odstranění pyrogenů (endotoxinů)

ultrafiltrace, reverzní osmóza (voda pro injekce)

adsorpce na aktivním uhlí

působení tepla – vysoké teploty (250°C) – vhodné jen pro obaly (lahvičky)

Parenterální přípravky

Dodávají se v zatavených ampulích, lahvičkách se septem, jednorázových injekčních stříkačkách

Kapalné injekce a koncentráty pro infuze - roztokové

mytí a sterilizace primárních obalů
rozpuštění léčivé látky
smísení s pomocnými látkami
mikrofiltrace
rozplňování
uzavření (zatavení, opatření zátkou, vložení pístu)
zapertlování (u lahviček)
opatření štítkem
zabalení do sekundárního obalu

suspenzní a emulzní

podobná výroba jako u roztokových injekcí

terminální sterilizace
aseptická emulgace/suspendování sterilních komponent ve sterilním vehikulu

Rozplňování roztoků

Parenterální přípravky

„Suché“ injekce a koncentráty pro infuze

Výroba:

sterilizace primárních obalů

příprava, sterilní filtrace a rozplnění roztoku

zmražení při teplotě pod -35°C

nasazení lyofilizačních zátek

lyofilizace (mrazová sublimace) při vysokém vakuu

primární sušení

sekundární sušení

zavzdušnění/ inertizace

zatlačení zátek, zapertlování

štítkování a balení do sekundárních obalů

Alternativa - sterilní rozplňování prášků

terminální sterilizace rozplněných prášků

Lyofilizační zařízení

Perorální přípravky

Kapalné perorální přípravky

kapky, suspenze, roztoky, extrakty, tinktur

podobná výroba jako u injekcí, menší nároky na sterilitu

kapalné přípravky v měkkých želatinových tobolkách (kapslích)

vytvoření tobolky, nástřik léčiva, uzavření tobolky, balení (blistrování)

Pevné perorální přípravky

dělené prášky

prášky v oplatkových tobolkách (kapslích)

prášky v tvrdých želatinových tobolkách

Výroba:

úpravy léčivé látky (granulace, extruze – sferonizace)

naplnění spodní části kapsle pevnou směsí (granulátem, peletami)

nasazení kloboučku

uzavření (páskování, zapečetění), potisk

blistrování

(pilulky)

tablety

Zařízení pro plnění a uzavírání želatinových tobolek

Výroba tablet

Přímé lisování směsi léčivé látky a excipientů

výhodné tam, kde to vlastnosti látky umožní
méně rozkladných produktů, vyšší stabilita
jednostupňová dissoluce

Příprava granulátu a jeho lisování

suchá granulace

vhodná pro látky citlivé na vlhkost, zvýšená prašnost

příprava „briket“ nebo „pásků“

rozmělnění na granulát

lisování

mokrá granulace - s přidavkem vlhčiva

smísení

příprava zrn

sušení

homogenizace a přesití

fluidní granulátory - výroba granulátu v jednom zařízení

lisování

Potahování

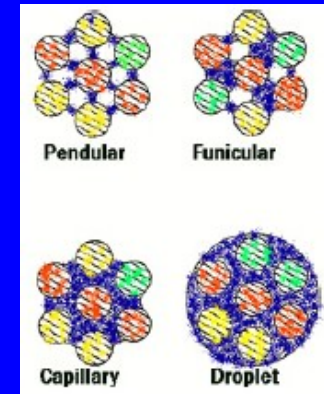
Balení do primárních obalů (blistrů)

Granulace

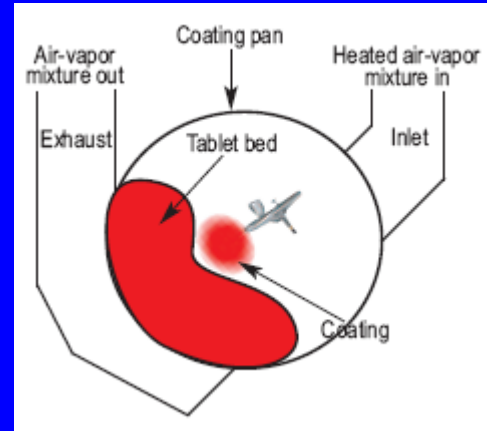

Suchá

Mokrá

Lisování a potahování tablet

Výroba topických přípravků

Masti, pasty, krémy, gely

výroba základu - vehikula

rozpuštění/dispergace léčivé látky ve vehikulu

plnění primárních obalů - tuby, kelímky apod.

Čípky

lisované - chlazená zařízení

výroba základu

smísení léčivé látky s pevným základem

granulace

lisování

odlévané

výroba základu

rozpuštění/suspendování léčivé látky v roztaveném základu

odlévání (přímo do primárních obalů - blistrů)

Speciální topické přípravky

Léčivé náplasti - dvouvrstvé až čtyřvrstvé

dispergace léčivé látky v matrici

nanesení matrice na folii

adhesivní matrice - přímo na krycí folii

nanesení polopropustné vrstvy řídící difuzi a adhesivní vrstvy

Aerosoly

roztok/disperze léčiva ve vehikulu - mikronizovaný prášek

hnací plyn

naplnění nádoby

dávkovací ventil

Podkožní implantáty

pevné

polotuhé - speciální injekce

Stenty

Vývoj léčivých přípravků

Preformulační studie

zkoušky kompatibility s pomocnými látkami
orientační zkoušky stability

Optimalizace složení

Optimalizace výrobního procesu

faktorové experimenty
simplexová optimalizace vybraných faktorů

⇒ **Hlavní cílové parametry:**

Stabilita přípravku

chemická

fyzikální

vzhled, pevnost, otěr, disoluce

mikrobiologická

Biologická dostupnost (disoluce)

Správná výrobní praxe (SVP, GMP)

Soubor zásad, které musí výrobci léčiv dodržovat

vychází ze zákona o léčivech 378/2007 Sb.

určena vyhláškou MZdr a MZem č. 411/2004 Sb.

Vznik SVP - USA

reakce na problémy s kvalitou a bezpečností léčiv

Další „správné“ praxe

laboratorní, klinická, distribuční ...

Zásady SVP kladou důraz na:

- **personální zajištění kvalitní výroby**
přesné vymezení povinností a pravomocí, pravidelné školení, hygiena
- **technická opatření**
aseptičnost, vzduchotechnické ošetření, zamezení křížové kontaminace
- **systém dokumentace**
řádné zdokumentování všech kroků a operací, které mohou ovlivnit kvalitu

ATC (anatomicko-terapeuticko-chemická) klasifikace léčiv – hlavní třídy

- A - Alimentary tract and metabolism (léčiva působící na trávicí trakt a ovlivňující metabolismus potravy)
- B - Blood and blood forming organs (léčiva působící na krev a orgány krvetvorby)
- C - Cardiovascular system (léčiva působící na kardiovaskulární systém)
- D - Dermatologicals (dermatologické přípravky)
- G - Genito-urinary system and sex hormones (léčiva působící na pohlavní a močové orgány a pohlavní hormony)
- H - Systemic hormonal preparations excluding sex hormones (hormonální preparáty se systémovým účinkem kromě pohlavních hormonů)
- J - General antiinfectives for systemic use (obecně působící antiinfektiva pro systémové použití)
- L - Antineoplastics and immunomodulating agents (protinádorové a imunomodulační látky)
- M - Musculo-skeletal system (léčiva působící na svalový a kosterní systém)
- N - Nervous system (léčiva působící na nervový systém)
- P - Antiparasitic products, insecticides and repellents (léčiva proti parazitům, insekticida a repelenty)
- R - Respiratory system (léčiva působící na respirační systém)
- S - Sensory organs (léčiva působící na smyslové orgány)
- V - Various (různé)